

مسئله‌ی

چیزت قرآن

تبیین همگنی چیزت آیات اعلی و نست بُوی

علیرضا رحیمیان

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

بخش اول: شکل‌گیری مسئله‌ی حجّیت قرآن

۱۷	فصل ۱: سنت نبوی منبع دین الهی
۲۳	انبیاء، خلفای خداوند در میان بندگان
۲۴	گوهر ایمان به نبی
۲۵	حجّیت سنت نبوی
۲۶	تذکر و «تعلیم» دو شأن انبیاء
۲۷	سنت نبوی، حجّت الهی
۲۸	استمرار سنت انبیاء در اوصیاء
۲۹	جمع بندی

فصل ۲: قرآن، منشور دین خاتم

۳۰	قرآن، حجّت خداوند
۳۱	کلام خدا، متن هدایت الهی
۳۲	تأکید نبوی بر رجوع به قرآن

۳۶	کلام خدا، حجّت الهی
۳۶	وجه مورد نظر از حجّیت قرآن، در این نوشتار
۳۹	جمع‌بندی

فصل ۲: پیدایش مسئله‌ی حجّیت قرآن

۴۱	حجّت نقلی: کلام خدا و سنت نبی
۴۲	کلام خدا و سنت نبی، ارائه‌کننده‌ی هدایت تشریعی الهی
۴۳	حجّت نقلی
۴۴	نسبت‌های مفروض میان کلام خدا و سنت نبی
۴۶	دیدگاه اول: کفايت و انحصار قرآن در حجّیت
۴۶	دیدگاه دوم: حجّیت اقلی سنت
۴۷	دیدگاه سوم: نفی حجّیت قرآن به‌طور مطلق
۴۸	دیدگاه چهارم: حجّیت جمعیه‌ی قرآن و سنت
۴۹	مسئله‌ی مورد بررسی در این نوشتار
۵۱	خاستگاه مسئله‌ی حجّیت قرآن
۵۲	اختلاف در برداشت از اوصاف قرآن
۵۳	تفاوت در تبیین سیره‌ی اهل بیت علیهم السلام در تعامل با قرآن
۵۵	جمع‌بندی

بخش دوم: نظریه‌ی کفايت و انحصار قرآن در حجّیت و بررسی آن

۵۹	فصل ۱: مبانی و ادله
۵۹	انحصار حجّیت در قرآن
۶۰	پیشینه‌ی تاریخی
۶۳	ادله‌ی کفايت و انحصار قرآن در حجّیت
۶۳	قرآن، «تبیان» و «تفصیل» همه چیز است
۶۶	سنت، نه وحی است نه معجزه
۶۸	اطاعت از رسول، منافی توحید در اطاعت
۷۲	جمع‌بندی

۷۵	فصل ۲: نقد و بررسی
۷۵	ناسازگاری درونی این دیدگاه
۷۵	اطاعت از پیامبر ﷺ امری دینی است
۷۸	قرآن اطاعت از پیامبر ﷺ را امری هدایتی می‌داند
۷۹	منظور از رسول، قرآن است؟!
۸۱	نقد و بررسی
۸۳	حکم عقل در اطاعت غیر خدا
۸۳	اطاعت از مخلوق به امر خدا، شرک نیست
۸۴	انتقال عین کلام، شرط عقلی نبود نیست
۸۵	معجزه و قابل تحدی بودن، شرط عقلی محتوای نبود نیست
۸۶	ویژگی‌های قرآن، با حجّیت سنت منافات ندارد
۸۸	جمع‌بندی

بخش سوم: نظریه‌ی حجّیت اقّلی سنت، مبانی و ادله

۹۳	فصل ۱: طرح مدعّا
۹۳	مقدمه‌چینی صاحبان این دیدگاه
۹۳	فوتنگاه تخصصی کتب دینی
۹۴	قرآن تحریف نشده است
۹۶	لزوم پرهیز از تفسیر به رأی
۹۷	نگرانی از تفرقه‌ی مسلمانان
۹۷	تبیین مدعّا
۹۷	قرآن قابل فهم است
۱۰۰	قرآن کافی است
۱۰۱	جایگاه سنت
۱۰۹	ارائه‌ی شیوه‌ی صحیح تفسیر قرآن
۱۰۹	مراجعه به قرآن، شیوه‌ی مقبول برای تفسیر
۱۱۳	معنای موافقت سنت با قرآن
۱۲۰	جمع‌بندی

فصل ۲: بیان ادله

۱۲۳.....	ادله‌ی عقلی
۱۲۴.....	اوّصف قرآن، نشانگر استقلال آن در فهم
۱۲۵.....	قرآن، نور الهی است
۱۲۶.....	قرآن، تبیان هر چیز است
۱۲۷.....	قرآن، برهان خداوند است
۱۲۸.....	قرآن، بلاغ مبین است
۱۲۹.....	قرآن، آسان است
۱۳۰.....	اعجاز قرآن، دلیل بر فهم پذیری آن
۱۳۱.....	تفاوت معجزه‌ی خاتم با دیگر معجزات
۱۳۲.....	حجّیت معجزه، مستقل از مدعی نبوت
۱۳۳.....	پیدایش محظوظ دور
۱۳۴.....	تحدی، مستلزم استقلال قرآن در فهم
۱۳۵.....	دعوت همه‌ی مخاطبان به تدبیر قرآن
۱۳۶.....	عمومیت خطاب قرآن، نشانگر استقلال آن در حجّیت
۱۳۷.....	امر به تدبیر در قرآن، مستلزم فهم پذیری آن
۱۳۸.....	گفتار و کردار اهل بیت ﷺ نشانه‌ی استقلال قرآن در فهم
۱۳۹.....	توصیه به عرض سنت بر قرآن، دال بر فهم قرآن
۱۴۰.....	سیره‌ی اهل بیت ﷺ در برخورد با قرآن، نشانگر استقلال آن در فهم
۱۴۱.....	جمع‌بندی

بخش چهارم: نظریه‌ی حجّیت اقلی سنت، نقد و بررسی

فصل ۱: تعیین دقیق محل نزاع

۱۵۳.....	ابهام در اذاعای فهم پذیری قرآن
۱۵۴.....	مسئله، حجّیت فهم ما از آیات است
۱۵۵.....	روش نقد
۱۵۶.....	جمع‌بندی

فصل ۲: ناسازگاری درونی نظریه	
۱۶۳.....	لزوم مراجعه به سنت با استقلال قرآن در حجتیت تعارض دارد
۱۶۳.....	جزئیات احکام، جزئی از هدایت الهی
۱۶۵.....	دست یابی به مراد خداوند، پس از مراجعه به سنت
۱۶۶.....	سنت نبوی صرفاً بیان کنندهٔ جزئیات نیست
۱۶۷.....	سنت در کتاب، چه پیش از نزول چه پس از آن
۱۶۹.....	تناقض آشکار در گفتار
۱۶۹.....	قرآن بیانگر همهٔ کلیات و جزئیات!
۱۷۳.....	قرآن، صالح برای عمل!
۱۷۴.....	قرآن دارای ابهام است!
۱۷۷.....	جمع‌بندی
فصل ۳: انحصار بی‌دلیل مراجعه به سنت در آیات الأحكام	
۱۷۹.....	لزوم تبیین عملی، ویژهٔ آیات الأحكام
۱۸۰.....	سنت، عملکرد رسول است
۱۸۰.....	نقد و بررسی
۱۸۰.....	سنت، اعمّ از قول و فعل و تقریر
۱۸۳.....	اجمال در آیات الأحكام، مجوز خدا برای مراجعه به سنت
۱۸۳.....	ارجاع قرآنی به سنت در آیات الأحكام
۱۸۴.....	نقد و بررسی
۱۸۴.....	روزه‌ی بانوان در ایام خاص
۱۸۸.....	غسل میّت
۱۸۸.....	حدّ رجم در زنای محسنه
۱۸۹.....	تن‌دادن به سنت یا ایجاد تفرقه در میان مسلمانان!
۱۹۲.....	تخصیص اکثر، لازمهٔ عدم اکتفا به آیات الأحكام
۱۹۳.....	نقد و بررسی
۱۹۴.....	پیامد لزوم جست‌وجو از موارد تخصیص، تخصیص اکثر نیست
۱۹۶.....	کلی بودن بیان قرآن در آیات الأحكام

۱۹۷	نقد و بررسی
۱۹۷	رفتار دوگانه
۱۹۹	وجود جزئیات احکامی و کلّیات غیراحکامی در قرآن
۲۰۰	وجهه‌ی احکامی اعتقادات
۲۰۲	آگاهی به وجود اجمال، پس از مراجعته به سنت
۲۰۶	جمع‌بندی
۲۱۱	فصل ۴: سنت، مبین مجملات کتاب
۲۱۱	وجود «مجمل» در برابر «مبین» در آیات الأحكام
۲۱۳	اجمال در بیان وقت نمازهای یومیه
۲۲۰	اجمال در عده‌ی زن مطلقه
۲۲۶	وجود «مجمل» در برابر «مبین» در غيرآیات الأحكام
۲۲۶	اجمال در قسم‌های قرآن
۲۲۷	اجمال در قصص قرآن
۲۲۹	دست‌یابی به مراد خدا بدون تعیین دقیق معنا!
۲۳۲	حرف مقطّعه
۲۳۲	اختلاف نظر اندیشمندان در حروف مقطّعه
۲۳۳	آرای مختلف قائلان به حجّیت اقلی سنت
۲۴۱	تناقض در اثر کلاله!
۲۴۲	تعارض ظاهری در سهم الإرث کلاله
۲۴۳	نظر اندیشمندان مسلمان
۲۴۶	ضرورت رجوع به سنت
۲۴۸	جمع‌بندی

بخش پنجم: تبیین دقیق معنای مخالفت با قرآن

۲۵۳	فصل ۱: سیره‌ی عقلا در تکلم
۲۵۳	اقسام کلام نزد عقلا
۲۵۴	اقسام سه‌گانه‌ی دلالت

۲۵۵	کلام نص، ظاهر و مجمل
۲۵۶	سیره‌ی عقلا در ارائه‌ی قرینه
۲۵۷	وجود مجمل و تعویل بر منفصل در کتاب هدایت
۲۶۰	جمع‌بندی

فصل ۲: نسبت‌های مختلف آیات با یکدیگر

۲۶۳	ثبت روش عقلایی، در نسبت آیات
۲۶۴	لزوم در نظر گرفتن نزول تدریجی آیات در هر دیدگاهی
۲۶۵	تفصیل و تقيید و تخصیص و تبیین، مخالفت نیست
۲۶۷	شکسته شدن حصر
۲۷۰	ارائه‌ی قرینه‌ی معینه (تبیین مجمل)، مخالفت نیست
۲۷۱	خروج از سیاق، تعارض در کلام نیست
۲۷۸	خروج از معنای ظاهر، مخالفت نیست
۲۷۸	ارائه‌ی قرینه‌ی صارفه، مخالفت نیست
۲۸۱	ذکر عام و اراده‌ی خاص
۲۸۶	ذکر خاص و اراده‌ی عام
۲۹۰	إیاکِ أعنی و اسمعی یا جارة
۲۹۷	انحصار مخالفت، در مخالفت با نص قرآن
۲۹۸	بازهم تهافت در گفتار
۳۰۰	جمع‌بندی

فوسکا - انتشارات علمی کتب دین

فصل ۳: رد سنت به بهانه‌ی مخالفت با قرآن

۳۰۳	منظور از «طعام اهل کتاب»، عام است؟!
۳۰۳	طعام، شامل ذبیحه نیز می‌شود!
۳۰۶	تهافت در برخورد با سنت
۳۱۰	آزر، پدر حضرت ابراهیم است؟!
۳۱۲	نقد و بررسی
۳۱۲	عدم اعتماد به قرینه‌ی منفصل
۳۱۲	بازهم تهافت!

۳۱۶.....	منظور از اهل ذکر، اهل کتاب است؟!
۳۱۸.....	دیدگاه مفسران در این آیه
۳۱۹.....	بررسی دیدگاه نویسنده
۳۲۲.....	تنها خدا حسابگر است؟!
۳۲۳.....	نمونه‌های دیگر
۳۲۵.....	جمع‌بندی

فصل ۴: تهافت در پذیرش سنت

۳۲۹.....	اضطراب در تعیین جایگاه سنت ائمه علیهم السلام
۳۲۹.....	اهل بیت علیهم السلام در کنار دیگر دانشمندان
۳۳۳.....	لازم نبودن اطاعت از اهل بیت علیهم السلام
۳۳۶.....	نقش سنت اهل بیت علیهم السلام ، صرفاً تسریع در فهم است
۳۳۷.....	آیه‌ی اکمال مربوط به غدیر نیست؟!
۳۴۰.....	نقد و بررسی
۳۴۲.....	توجیه سیاق، با اندک مناسبت!
۳۴۴.....	ائمه علیهم السلام اولی الامر نیستند؟! فوشنگاه شخصی کتب دینی
۳۴۶.....	نقد و بررسی
۳۴۷.....	اطاعت از اولی الامر، حکمی از احکام الهی
۳۴۹.....	آیا می‌توان با رسول هم منازعه کرد؟!
۳۵۱.....	مراد از «قربی» ائمه علیهم السلام نیستند؟!
۳۵۲.....	نقد و بررسی
۳۵۲.....	عدم پذیرش سنت به عنوان قرینه‌ی کلام الهی
۳۵۳.....	پای بند نبودن به مبنای خویش
۳۵۴.....	ائمه علیهم السلام اسمای الهی نیستند؟!
۳۵۵.....	نقد و بررسی
۳۵۵.....	«اسم» و «آیه» در لغت
۳۵۶.....	حضرت عیسی علیه السلام کلمه‌ی خداوند
۳۵۷.....	اشتباه در تعیین مخصوص‌فیه

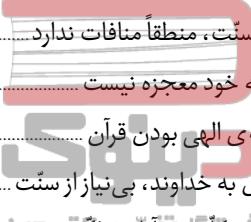
۳۵۸.....	منظور از غیب، امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ نیست؟!
۳۶۰.....	نقد و بررسی
۳۶۴.....	جمع‌بندی

بخش ششم: تبیین دیدگاه حجّیت جمعیّه‌ی قرآن و سنت

فصل ۱: تبیین عقلانی حجّیت جمعیّه	
۳۶۷.....	همتای بیان نبی و قرآن
۳۶۷.....	روشنگری عقل در مواجهه با هدایت الهی
۳۶۷.....	در مقابل خدا، نمی‌توان مربزبندی کرد
۳۶۹.....	تعیین محتوای هدایت، به اراده‌ی الهی وابسته است
۳۷۰.....	شیوه‌ی ارائه‌ی هدایت، بستگی تام به عملکرد نبی دارد
۳۷۱.....	گسترده‌گی مخاطبان هدایت، به بیان نبی آشکار می‌گردد
۳۷۲.....	حجّت نقلی، تنها مرجع شایسته برای تعیین چگونگی تعامل با قرآن
۳۷۴.....	بازبودن دست خداوند در تغییر بخش‌هایی از محتوای هدایت
۳۷۵.....	قرآن و سنت نبوی یکدیگر را از هدایت‌گری خارج نمی‌کنند
۳۷۷.....	حق بیان برای آورنده، محفوظ است اتخضیع کتب دینی
۳۸۰.....	علم اجمالی به وجود قرینه در سنت نبوی
۳۸۰.....	سنت نبوی قرینه‌ی منفصل کلام الهی
۳۸۱.....	علم اجمالی به وجود قرینه، مستلزم فحص از قرینه
۳۸۳.....	تحذیر از بدفهمی عنوان «قرینه‌ی منفصل»
۳۸۵.....	جمع‌بندی
فصل ۲: تبیین قرآنی حجّیت جمعیّه	
۳۸۹.....	امر به اطاعت از پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم توجیه‌کننده‌ی حجّیت جمعیّه
۳۸۹.....	اطاعت از پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم به مثابه‌ی اطاعت از کلام الهی
۳۹۲.....	سنت نبوی همتای آیات قرآنی
۳۹۵.....	مبین بودن پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم ، توجیه‌کننده‌ی حجّیت جمعیّه
۳۹۵.....	قرآن، سنت نبوی را مبین خود می‌داند

۳۹۹.....	حوزه‌ی تبیین نبوی، همه‌ی آیات است
۴۰۳.....	تبیین به معنای قرائت نیست
۴۰۸.....	جمع‌بندی

بخش هفتم: بررسی حلّ ادله‌ی مخالفان

۴۱۳.....	فصل ۱: اعجاز قرآن هم‌راستای حجّیت جمعیّه
۴۱۳.....	تبیین وجه اعجاز مبتنی بر فهم مراد، قابل تعمیم به همه‌ی آیات نیست
۴۱۴.....	محذور دور، مختص وجوهی که اعجاز را به فهم مراد آیات مرتبط می‌کند
۴۱۵.....	ناتوانی دیدگاه‌های مختلف در تبیین وجه اعجاز همه‌ی آیات
۴۱۶.....	نپرداختن به وجود اعجاز، در این نوشтар
۴۱۸.....	سازگاری حجّیت جمعیّه با اعجاز قرآن
۴۱۸.....	اعجاز قرآن و لزوم مراجعه به سنت، منطقاً منافات ندارد
۴۱۹.....	حجّیت وجه اعجاز، وابسته به خود معجزه نیست
۴۲۱.....	مضامین عقلی-فطري، نشانه‌ی الهی بودن قرآن
۴۲۱.....	انتساب مضامین عقلی-فطري به خداوند، بی‌نیاز از سنت
۴۲۴.....	لزوم دقّت در مبانی عقلایی تکلم، در آیات تذکری دیده شود
۴۲۶.....	احتمال عقلایی تغییر در مطالب غیر عقلی-فطري
۴۲۸.....	جمع‌بندی

۴۳۱.....	فصل ۲: تجلی حجّیت جمعیّه در گفتار و کردار اهل بیت
۴۳۱.....	گزارشی از مضمون روایات عرض
۴۳۱.....	عرضه‌ی مطلق یا مقید
۴۳۲.....	تشخیص صحیح از باطل
۴۳۳.....	علاج تعارض
۴۳۳.....	سنت در کنار کتاب
۴۳۳.....	کتاب، محل عرضه
۴۳۴.....	کتاب و سنت محل عرضه
۴۳۵.....	موافق و مخالفت با کتاب

۴۳۵	تقابل موافقت و مخالفت
۴۳۷	دو معنای موافقت
۴۳۸	تبیین حکم روایات مخالف کتاب
۴۴۱	عرض روایات بر کتاب در بستر حجّیت جمعیّه
۴۴۱	جایگاه عقلی سنت، قابل خدشه نیست
۴۴۳	کتاب در کنار سنت، محل مراجعه
۴۴۵	مرجعیّت سنت در کنار کتاب، موافق قرآن
۴۴۵	معنای موافقت و مخالفت
۴۵۲	حجّیت جمعیّه در سیره اهل بیت علیهم السلام
۴۵۳	هر ارجاعی به کتاب، نافی سنت نیست
۴۵۳	ارجاع به قرآن همراه با ارائه بیان مراد الهی
۴۵۶	ارجاع به قرآن در بستر تبیین های پیشین
۴۶۰	تعتبد نسبت به استناد صورت گرفته به قرآن
۴۶۱	ریشه‌ی قرآنی داشتن بیان اهل بیت علیهم السلام
۴۶۲	حجّیت ظواهر قرآن، به دلیل تأیید معصوم
۴۶۴	دعوت مشرکان و مخالفان، با قرآن و تحقیقی، کتب دینی
۴۶۸	جمع‌بندی
۴۷۳.....	فصل ۳: دعوت عمومی به تدبیر، در بستر حجّیت جمعیّه
۴۷۳	سازگاری حجّیت جمعیّه با تدبیر در قرآن
۴۷۴	منظور از اختلاف در این آیه
۴۷۵	آیات قرآنی تصدیق‌کننده‌ی یکدیگر
۴۷۷	ادعای عدم اختلاف، بالزوم مراجعه به قرینه منفصل منافات ندارد
۴۷۷	کشف مراد الهی، در بستر حجّیت جمعیّه
۴۷۹	سازگاری حجّیت جمعیّه با خطاب‌های عمومی قرآن
۴۷۹	جست‌وجو از قرائن کلام، لازمه‌ی بررسی حقانیت متکلم
۴۸۰	راه صحیح پی‌بردن به مراد خداوند، مشروط به ایمان به او نیست
۴۸۳	جمع‌بندی

۴۸۷.....	فصل ۴ : اوصاف قرآن در بستر حجّیت جمعیه.
۴۸۷.....	حجّیت جمعیه، شیوه‌ی صحیح بهره‌وری از قرآن
۴۸۸.....	احتمال خسaran در برخورد با قرآن
۴۹۰.....	مراجعةه از راه صحیح، شرط بهره‌وری از هدایت
۴۹۱.....	سنّت نبوی، تاباننده‌ی پرتو قرآن
۴۹۱.....	اهل بیت ﷺ تنها دریافت‌کنندگان بی‌واسطه‌ی نور و هدایت قرآن
۴۹۴.....	حجّیت جمعیه، بستر ظهور اوصاف قرآن
۴۹۶.....	قرآن آسان است
۴۹۹.....	جمع‌بندی
۵۰۲.....	فهرست منابع

﴿بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ النَّبِيِّنَ أُوتُوا الْعِلْمَ﴾

بلکه آن، نشانه‌هایی روشن است در سینه‌های آنان که

آگاهی بخشیده شده‌اند.

پیش‌گفتار

﴿خداوند متعال اراده فرمود تا هدایت خویش را از طریق سفیران برگزیده خود به مردمان ارائه کند. انبیای الهی در تعامل با مردم خواسته‌های پروردگار را در اختیار آن‌ها قرار دادند و هم‌چون پدری مهربان و طبیبی دلسوز، با رافت و شفقت به تربیت بندگان خداوند مشغول گشتند. در نتیجه، آنان که خواستار رضایت خداوند بودند و سودای سعادت در سرداشتند، در برابر پیام آوران ربانی خاضعانه تسلیم گشتند و با پیروی از گفتار و رفتار آن برگزیدگان الهی، مطلوب خود را تمناً کردند.﴾

﴿تا آنکه خداوند آخرین پیام آور خویش را برای هدایت انسان‌ها برانگیخت و او را مفتخر به همراهی کلام خویش فرمود. نبی خاتم ﷺ نیز با اشارت به اینکه سیره‌ای جدای از سیره‌ی دیگران بیان ندارد، ^۱ همان تعامل را با مردم داشت و از آنان نیز همان تسلیم گذشتگان را، در برابر خویش انتظار داشت. عموم

۱) احقاف(۶/۹): «قُلْ مَا كُنْتُ بِدُعاً مِنَ الرَّسُولِ».

مسلمانان، چه در صدر اسلام چه در نسل‌های بعد، جایگاه پیامبر اکرم ﷺ در همتایی و همراهی کلام الهی پذیرفتند و بنای خود را بر تبعیت از سنت رسول گرامی خدا ﷺ نهادند.

﴿البّه از همان ابتدا رگه‌هایی از حذف سنت نبوی در جامعه‌ی مسلمانان هویدا بود و گاه و بیگاه زمزمه‌هایی در این مورد به گوش می‌رسید. حتی در زمان حیات پیامبر گرامی خدا ﷺ و در کنار بستایشان نیز این نوا به گوش رسید و ادعای تمسک به قرآن، بهانه‌ای برای حذف فرمایش پیامبر اکرم ﷺ شد. گویی شان پیام آور خدا را تنها در انتقال متن کلام او خلاصه می‌کردند! هر چند روند کلی جامعه و بنای غالب مسلمانان بر حذف سنت نبوی بنا نهاده نشد، اما به هر حال، در طول تاریخ و به ویژه در قرن‌های اخیر برخی جریان‌های فکری در صدد حذف یا کمزنگ کردن جایگاه رفتار و گفتار نبوی در انتقال هدایت الهی برآمدند که در مواردی، صراحت و جسارت بیشتری در رسیدن به این هدف از خود نشان داده‌اند و البته واکنش مسلمانان را نیز در پی داشته است.

فوتوثکاء‌تحصیی کتب دینی

﴿تبیین رابطه‌ی میان کلام خداوند و سنت پیامبر اکرم ﷺ همواره به صورت «مسئله»‌ای جدی مطرح بوده است، خواه در خاموش کردن زمزمه‌های حذف سنت نبوی، خواه در ارائه شیوه‌ی صحیح دستیابی به هدایت الهی. این اهمیت، دوچندان می‌شود چنان‌چه بدانیم خداوند متعال کتاب خود را در صورت سوء استفاده، عاملی برای خسارت زایی و زیان‌دهی معرفی کرده است.

﴿نzd شیعیان نیز این مسئله نمود آشکاری دارد و دامنه‌ی آن از سنت نبوی به سنت ائمه باطلاع‌گسترش یافته است. چراکه نzd شیعه مسلم است که اهل بیت پیامبر اکرم ﷺ، جانشینان ایشان در امر هدایت و تبیین دین الهی هستند و گفتار و کردار این بزرگواران در کنار سنت نبوی، متن دین خاتم است. تبیین رابطه‌ی سنت معصومان ﷺ با کلام الهی، آشکار کردن جنبه‌های تاریک و وجوده مختلف آن، تعیین حد و مرز مسئله و مانند آن، عنوانی جدی و خطیر

است که حتی دسته‌بندی‌هایی را نیز در میان عالمان شیعه پدید آورده است.

در این میان، برخی مدعیان نوآندیشی نیز بروز کرده‌اند که با دست‌اندازی به مبانی شیعی، برای حذف یا کمزنگ کردن سنت نبوی و به‌ویژه جایگاه سنت اهل بیت علیهم السلام در کنار کلام الهی، تلاش می‌کنند و به صراحت یا به‌کنایه با تأکید بر قرآن، داد کفايت قرآن سرداده، سنت را در کناری وامی‌گذارند.

در این نوشتار، برآن شدیم تا در حد توان، به بررسی این «مسئله» پردازیم و در ضمن مطالب ارائه شده، زوایای این مسئله را مورد تدقیق و بررسی قرار دهیم.

در این مجلد، در ابتداء، پس از تبیین «مسئله‌ی حجّیت قرآن»، به خاستگاه‌ها و هم‌چنین طرح‌های پاسخ به آن نیز توجه شده، چشم‌اندازی از بحث، در مقابل خوانندگاه ترسیم گشته است. دقت در این بخش و توجه به نکات مطرح شده در آن، سهم بسیاری در ترسیم دقیق «مسئله» و جایگاه بحث ارائه شده در این نوشتار دارد که عطف توجه نویسنده را نمایان ترخواهد ساخت.

عمده‌ی مطالب این مجلد، به قصد دو شیوه‌ی برخورد با کتاب الهی و سنت نبوی (واهل بیت علیهم السلام) اختصاص یافته است که شیوه‌ی نخست، سنت را از حجّیت ساقط می‌کند و شیوه‌ی دیگر، هرچند در ابتداء آن را در محدوده‌ای از آموزه‌های دین منحصر می‌سازد اما لازمه‌ی منطقی بیان و ادله‌ی آن نیز نهایتاً به دیدگاه نخست بازمی‌گردد. رویکرد اصلی در این مقطع، بررسی نقضی این دیدگاه‌ها و آشکار کردن ناتوانی آن در حل «مسئله» می‌باشد.

نکته‌ی مهمی که باید در خلال این بررسی‌ها مورد توجه قرار گیرد آن است که در برخی موارد، مشابهت‌هایی میان این دیدگاه‌ها و برخی نوشه‌های اصیل شیعی به چشم می‌خورد که لازم است از همسان‌انگاری میان آن‌ها به جد پرهیز کرد و مبانی و ادله و نتایج دیدگاه‌های مختلف را به تمام در نظر گرفت تا مشابهت‌هایی ظاهری و جزئی، رهزن نباشد. در این مجلد و در فصلی

جداگانه، شواهد و مدارکی ارائه شده تا قرینه‌ای باشد که از این برداشت ناصواب، دوری شود. به امید خدا، بررسی اختلاف نظر در دیدگاه شیعی و تقاویت‌های موجود در تبیین‌های عالمان گرانقدر شیعه در حل این «مسئله»، در مجلد دوم این نوشتار در معرض خوانندگان قرار خواهد گرفت.

﴿ در بخش‌های انتهایی این نوشتار چهارچوب اصلی دیدگاه مختار در حل «مسئله‌ی حجّیت قرآن» ارائه شده است و در ادامه، تلاش شده تا در پرتو آن، تبیینی صحیح از خاستگاه‌های بروز «مسئله» ارائه شود و حلی راه‌گشا برای مشکلات موجود در آن یافت گردد. ﴿

این نوشتار، حاصل تلاش گروهی از عزیزان است که از خداوند توفیق روزافزون آن‌ها را خواستارم. هم‌چنین از برادر فاضل وارجمند، جناب آقای دکتر عبدالعلی موحدی که علاوه بر تلاش‌های علمی ویژه، زحمت آماده‌سازی و نگارش این مجموعه را نیز بر عهده داشتند، سپاس‌گزارم. به امید آنکه این تلاش، مورد قبول حضرت باری تعالیٰ واقع شود و خوانندگان محترم نیزما را از دقت نظر خویش محروم نسازند.

فروشنگاه تخصصی کتب دینی

علیرضا رحیمیان

مدادمه ۱۳۹۸ * ذی القعده ۱۴۴۰